

ТЕМА:
ПРОБЛЕМА ВЛАДИ ГРОШЕЙ, БЕЗДУХОВНОСТІ
ЛЮДИНИ, ЗАСЛІПЛЕНОЇ ПРАГНЕННЯМ ДО
НАЖИВИ. АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМ,
ПОРУШЕНИХ У ТВОРІ, ДЛЯ СУЧАСНОГО
ЖИТТЯ

Так чи Ні

- 1.Герасима Калитку по батькові називали Романович? (Ні).
- 2.Калитка взяв собі в компаньйони кума Савку. (Так)
- 3.Пузирі вибили два зуби Герасиму, коли Роман прийшов свататися до їхньої
- 4.дочки. (Ні)
- 5.Роман був закоханий в наймичку Мотрю. (Так)
- 6.Клим взяв зі столу сливовий пиріг та з'їв без дозволу хазяїв. (Ні)
- 7.Параска повезла в казначейство 10 карбованців для того, щоб перевірити, чи пройде афера з обміном грошей. (Ні)
- 8.Герасим заборонив Парасці запрягати коней у вихідний день, щоб жінка поїхала до церкви. (Так)
- 9.Жид повідомив у поліцію про задум Калитки обміняти справжні гроші на фальшиві. (Ні)
- 10.Роман та Савка спалили фальшиві гроші, які обміняв Герасим у жида. (Ні)
- 11.Калитка часто звертається до Бога з проханням допомогти збагатитися. (Так)
- 12.Копач подарував Калитці та його родині скарб, який викопав на їхній ділянці. (Ні)
- 13.Герасим наприкінці твору сказав: «Краще смерть, ніж така потеря» (маючи на увазі втрачені гроші). (Так)

Предмет дослідження: влада грошей над людиною і згубні наслідки, відображені у п'єсі

- **Вчитель.** Спробуйте стати економістами і дайте відповідь на запитання « Яку фінансову махінацію вирішив повернути Герасим?». Вам допоможе словник фінансових термінів.
- Це фінансове шахрайство. Купує за 5000 справжніх грошей 100000 фальшивих. І тут Калитка себе проявив: дає шахраєві не 5, а 3000.

**“Гроші або служать своєму
власнику,
або керують ним”**

Вергілій

Вступне слово вчителя

Жадоба до матеріального збагачення завжди призводила до духовного зубожіння. Це доводили і Бальзак, і Мольєр, і багато інших майстрів художнього слова. Не лишився осторонь і український драматург І. Карпенко-Карий. У комедії «Сто тисяч» він ставив за мету піддати сатирі ті негативні явища, які побутували у 80–90 роках XVIII століття. Сільські багатії всіляко намагалися примножити свої багатства. Часто гонитва за грошима ставала самоціллю, гроші витісняли з життя людини такі поняття, як честь і мораль. І тоді з'являлися такі постаті, як Герасим Калитка — головний герой комедії «Сто тисяч».

Дайте відповідь на питання:

- Що таке гроші? Які функції вони виконують у суспільстві?
- З чим пов'язане те, що одні люди «купаються у грошах», інші стоять з простягнутою рукою?
- Яку людину ми називаємо духовною? Від чого це залежить?
- Назвіть літературних героїв, які, на ваш погляд, є духовно багатими. Свій вибір вмотивуйте.
- У чому полягає бездуховність окремих героїв твору І.Карпенка-Карого?
- Під впливом яких подій сенсом життя їх є виключно прагнення до наживи?
- Яким чином тогочасна соціальна дійсність знайшла відбиток у в програмовому творі І. Карпенка-Карого? Наведіть переконливі приклади.

Слово вчителя:

Перша редакція комедії мала назву «Гроші». Чому саме «Гроші»?

Прочитавши твір, можна зрозуміти, що для Калитки найважливіше — купити землю, отже, потрібні гроші. Тому всі його вчинки спрямовані на здобуття грошей. А гроші, якщо тільки вони керують людиною,— це основна причина всіх людських вад. Саме вони зробили Калитку крутієм, деспотом, лицеміром і стяжателем. Жадоба до грошей призводить до духовної деградації людини. Саме гроші стають для нього найвищим авторитетом, а так би мовити, людське ставлення до людини натомість повністю знецінюється. У гонитві за грошима Калитка раз у раз потрапляв у смішні обставини, а згодом і зовсім потрапив у катастрофічне становище.

Бесіда за питаннями:

- Що ви розумієте під словом «влада»? Хто її має?
- Від кого або від чого залежить: матимеш ти владу чи ні?
- У чому полягає зв'язок грошей і влади? Наведіть 2–3 приклади з комедії «Сто тисяч» І. Карпенка-Карого. Яким чином наведені прислів'я характеризують Герасима Никодимовича Калитку? («Коли гроші говорять — правда мовить»; «Хоч у голові пусто — аби грошей густо»; «Від багача не жди калача»; «Багатий не любить давати. Совісті менше, а грошей більше»)
- Як гроші чи їх відсутність вплинули на Савку? (Савка ладен за продати душу дияволу, тільки б розжитися грошима. Як бачимо, не в ім'я духовних цінностей, як Фауст, а «лиш би гроші дав...», тобто переступаються усталені моральні норми, своєрідне табу народу, Савка переступає закон (участь у шахрайстві), замахується на чуже життя (Калитки))
- Якими словами прикривається лицемірно Калитка, коли здирає проценти з позики у Савки?
- Як же багатство вплинуло на Параску?
- Назвіть твори (їх героїв), які мають відношення до проблеми, пов'язаної з грошима. (Народна творчість — казки душі, пісні, притчі) А твори художньої літератури? (І. Хоткевич, «Багатий і бідний»; С. Руданський, «Наука»; Б. Антоненко-Давидович, «Слово матері»; М. Стельмах, «Гуси-лебеді летять»)

Тема — гроші, багатство, їх вплив на людину простежується в багатьох творах як народних, так і літературних.

Гроші, прагнення мати їх більше привело до морального падіння окремих героїв п'єси, руйнування їх сімей, а гонитва за наживою, жадоба до збагачення врешті-решт призводить до послаблення суспільства.

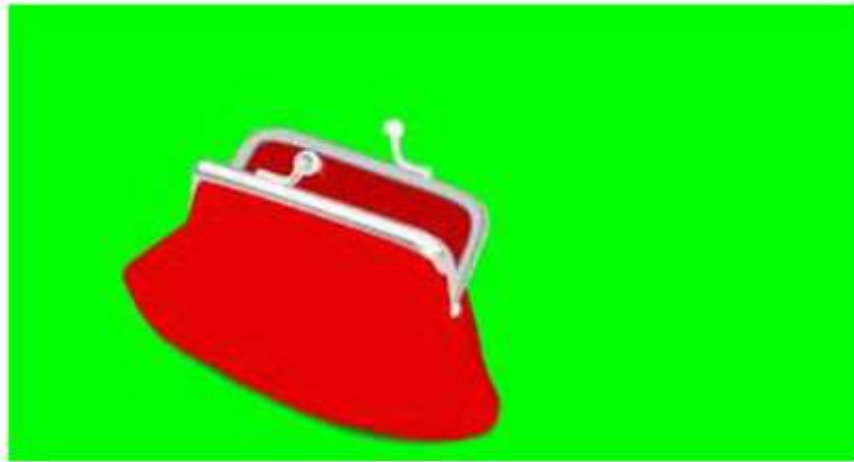

Що означає прізвище Герасима Калитки?

Словник української мови
Академічний тлумачний
словник (1970—1980)

КАЛІТКА, и, жін.

1. Торбина для грошей; гаманець.

Ставлення Герасима Калитки до селян

- «робітники та собаки надворі повинні бути»;

- «ні світ, ні зоря вже й жереш!»;

- «обіцянка-цяцянка, а дурневі радість»;

- «кругом, кругом моє»;

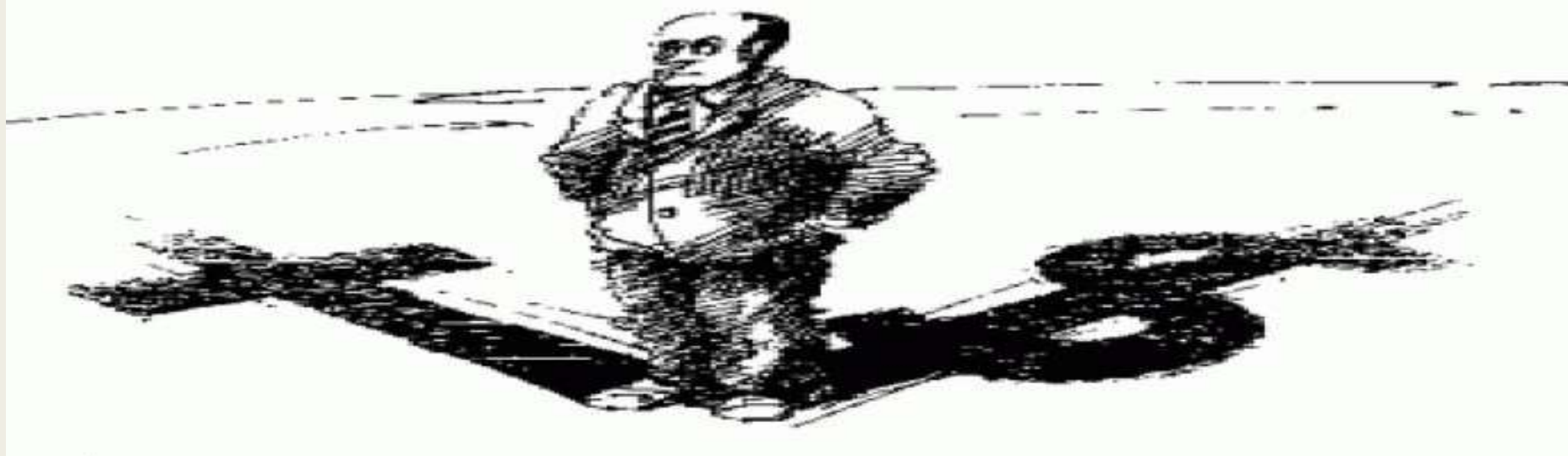
- «бери і в свого і в чужого»;

- «Не треба мені ні доброго хліба, ні доброго борщу, бо чим краще спече, а смачніше зваре, тим більше робітники з'їдять... Мені треба невістку з приданим, з грішми».

- «лупи — та дай»;

Чи справді всі розмови Калитки зводилися до грошей? Скільки йому потрібно було грошей? Чи існувала певна межа?

Скільки вам потрібно грошей і для чого?

Ставлення Герасима Калитки до грошей

- «Скотина гроші коштує»;
- «Е куме, мабуть, і в тебе нечисті гроші, і в тебе душа вже не своя»;
- «Гроші всьому голова»;
- «А скільки Пузир дасть приданого за дочкою грішми?»;
- «Тільки прийдеться платити, то я тебе живого облуплю»;
- «Тільки ти давай за поросят Пузиреві так, щоб він не продав, дешево давай, на біса теряють гроші: женися на Пузирівні — сам наплодиш завідських свиней»;
- «З грішми, сказано ж і чорт не брат».
- «Худобу ганяють в празник гріх. Блажен чоловік, іже скоти милує»;
- «Застав його коняку запрягать, то й не запряже: він зараз полізе по книжках, по тим рихметиках шукать, як це робиться»;
- «Скотина гроші коштує, вона цілий тиждень робить на нас, а в неділю, що мала б відпочити, гони в церкву. Це не по-божому і не по-хазяйськи»;
- «Бий, бодай тобі руки посохли! І замолodu з синяків не виходила, бий і на старість! У! Харциз — коняку жаліє, а жінку бить збирається...».

- Яким ми бачимо головного героя в останньому епізоді?
- Що зробило його таким?
- Чи існує реальна причина для того, щоб позбавити себе життя?
- Чи може щаслива людина позбавити себе життя?

Висновок. Жадоба збагачення повністю заволоділа Герасимом, засліпила його, зробила злим та деспотичним. Вона заповонила всі його помисли, він навіть уві сні марить: "Кругом, кругом усе моє". Ставлення багатія до членів родини, наймитів, друзів та сусідів базується на жадобі, черствості, цинічності, нездатності до співчуття, жорстокості, а значить повній бездуховності і аморальності. І на противагу цьому у п'єсі «Сто тисяч» І. Карпенко-Карий утверджує **ідею духовності як основи людського життя**. Насамкінець буде доречним навести слова Ісуса Христа: «Не збирайте скарбів на землі». Адже душа — дорожче.

- Як ви думаєте, чи актуальним є твір «Сто тисяч» сьогодні?
- Які, на вашу думку, є істинні і фальшиві цінності в житті людини?

Домашнє завдання:

Прочитати трагікомедію на ст.98-113
(відповідати на питання після кожного
розділу).